

EESTI RAHVA MUUSEUMI SARI 7

ART LEETE

MUUTUSED JA MEELEHEIDE

Põhjarahvad ja nõukogude võim
1920.–40. aastatel

Tartu 2007

SISUKORD

EESSÕNA	9
SISSEJUHATUS. PÕLISRAHVAD JA KOLONIALISM, KOHANDUMINE JA VASTUPANU	13
Allikad	24
Uurimisloost	27
Töö sisust	34
1. PEATÜKK. NÕUKOGUDE KOLONISATSIOONI- IDEOLOOGIA, REFORMID JA PÕHJARAHVASTE REAKTSIOONID	38
1.1. Suhtumine põhjarahvastesse nõukogude etnograafide ja ideoloogide töödes 1920.–40. aastatel	39
1.2. Nõukogude ideoloogia seoses reservaatide sotsialismimisjoni ja kultuuribaasidega	59
1.3. Materialismi pealetung – põlluharimise, eluasemete, meditsiini ja hügieeni arendamine	71
1.4. Religioossed reaktsioonid Siberis ja Põhjas varasel nõukogude perioodil	99
1.5. Kokkuvõte	111
2. PEATÜKK. JUHUSLIKUD JA SPONTAANSED VASTUHAKUD NÕUKOGUDE PÕHJAS 1920.–40. AASTATEL	113
2.1. Ignoreerimine ja kõrvalehoidmine	114
2.2. Kaebamine kohalike ametnike tegevuse peale	125
2.3. Koduloomade tapmine	127
2.4. Vastupanu koolihariduse organiseerimisele	131
2.5. Šamaanide vastupanu	137

2.6. Muud spontaansed vastuhakud kolhooside ja nõukogude organiseerimisele	144
2.7. Situatsiooniline relvastatud vastupanu	151
2.8. Kokkuvõtte põhjarahvaste vaiksest vastupanust	160
3. PEATÜKK. ÜLESTÕUSUD PÕHJARAHVASTE KOLDERAJOONIDES	163
3.1. Segadus Tolkal ehk vürst Kunini vastupanu	164
3.2. Kazõmi sõda	167
3.2.1. Kool sündmuste keskpunktis	168
3.2.2. Uute pingete kasvamine seoses kalapüügi organiseerimisega Num-Tol	180
3.2.3. Vastuolude kulmineerumine: Astrahantsevi brigaadi dramaatiline saatus	189
3.2.4. Nõukogude reaktsioonid ning vahetud repressioonid	203
3.2.5. Kazõmi sõjale järgnenud sündmused	220
3.3. <i>Mandalada</i> 'd	226
3.3.1. Jamali <i>mandalada</i> 1930. aastatel	227
3.3.2. Polaar-Uurali 1943. aasta <i>mandalada</i>	240
3.3.3. Jamali <i>mandalada</i> 1943–1944	256
3.4. Taimõri ülestõus	274
3.5. Tšuktši ülestõus	291
3.6. Kokkuvõtvat põhjarahvaste ülestõusudest	301
4. PEATÜKK. ERINEVAID VAATEID PÕHJARAHVASTE NÕUKOGUDEVASTASTELE PROTESTIDELE	304
4.1. Muutuste järkjärguline ja erisuunaline loomus	304
4.2. Põhjarahvaste vastupanu põhjustekompleksist	311
4.3. Nomadism ja perifeersus kui vastupanufaktorid	318
4.4. Vastupanu kontsentreerumine põhjarahvaste kultuurikolletesse	323
4.5. Revitalismi rollist põhjarahvaste vastupanus	328
4.6. Vastuhakkude mäletamine ja põhjarahvaste identiteet	335
LÕPPSÕNA	345

CHANGES AND DESPERATION: THE NORTHERN PEOPLES AND SOVIET POWER DURING THE 1920s–40s. SUMMARY	347
KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS	368
LISAD	394
Lisa 1. Siberi ja Venemaa Põhja-aladega seotud sündmuste valikkronoloogia 1917–1949	394
Lisa 2. Polaar-Uurali <i>mandalada</i> 's osalemises stüüdistatud neenetsite nimekiri	401
Lisa 3. Arhangelski UNKVD korraldusel 6. juunist 1943. aastast <i>Mandalada</i> likvideerimisele suunatud NSVL NKVD vägede 172. polgu automaaturite roodu isikkoosseisu nimekiri	403
Lisa 4. 24. aprillil 1932 Taimõri ülestõusu liidrite poolt NSV Liidu valitsusele saadetud kiri	404
Lisa 5. 5. mail 1932 Taimõri ülestõusnute poolt heaks kiidetud telegrammi tekst, mille esitas šamaan Roman Barhatov	405
Lisa 6. <i>Norillag</i> 'is mahalastud	406